Kovačević Danijela[*]

UDK: 347.65/.68:340.134

INTESTANSKO (ZAKONSKO) NASLEĐIVANJE PREMA ZAKONU XII TABLICA

REZIME: Tekst Zakona XII tablica donet je 451. i 450. g. p.n.e. Originalne bronzane tablice nisu sačuvane kroz Rimsku istoriju. Na osnovu citata brojnih autora može se sa pouzdanošću utvrditi njihov potpuni sadržaj. Treba imati u vidu, kod iznete tvrdnje, u vezi sa njihovom verodostojnošću, da su ih učeni pravnici morali znati napamet da citiraju, a kasnije pravnici su svoj pravnički autoritet gradili na njihovom citiranju. Zakon XII tablica je osnov *ius civile*-a. Rimljani su duboko kroz istoriju poštovali Zakon XII tablica i smatrali da se njegove odredbene ne mogu ni zakonom ukinuti, pa su praktično novonastalim društvenim odnosima prilagođavali pravne propise, uz poštovanje tradicije vezane za Zakon XII tablica.

Ključne reči*: Zakon XII tablica, običajno pravo, Gajeve institucije, suus heres, sui heredes, odgantus praximus.*

Uvod

Postoji poznata mudrost i izreka: „Jedno je čitati o vrednostima Betovenove muzike, drugo je slušati samu tu muziku."

Naučni razlozi za proučavanje rimskog prava svode se, pre svega na potrebu upoznavanja zakona društvenog razvoja i njihovog odraza u promenama koje je pravo doživljavalo kao društvenu nadogradnju.[1]

Svaki udžbenik rimskog prava je interpretacija pravnog sistema Rimljana i prikaz njegove evolucije. Da bi se videlo šta je to što Rimljane čini narodom koji je „dao lekcije iz prava svim narodima sveta"[2] u čemu je tajna njegove

[*] Doc. dr, Pravni fakultet za privredu i pravosuđe, Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu, e-mail:kovacevicdanijela74@gmail.com

[1] Maksimović, S., Despotović, D., (2017). Ugovor o kupoprodaji u Rimskom pravu, *Pravo-teorija i praksa*, (7-9), str. 62-71.

[2] Puhan, I., (1948). Osnov Rimskog prava, Beograd, str. 24.

aktuelnosti posle toliko vekova, zašto je to „najsavršenije zdanje pravne dijalektike“[3], potrebno je upoznati se sa samom suštinom ovog zakona odnosno sa izvorima *iuscivile*-a.

Imajući u vidu da originalni tekst Zakona XII tablica nije sačuvan smatramo da je Girard u *Fontes iuris romani* omogućio ispravnu sliku o rimskom pravu i o tome kako je izgledao Zakon XII tablica.[4]

Zakon XII tablica nastao je u vreme posle proterivanja etrurskih kraljeva i uspostavljanja republike, kada je Rim, uprkos unutrašnjim sukobima između patrijaca i plebejaca, ušao u seriju ratova koji će ga učiniti gospodarom Italije, a potom i gospodarom Sredozemlja.

Zakon XII tablica nastao je tako što je komisija od deset članova (*decemviri legibus scribendis*), sačinjena od patricija, a potom i drugih u kojoj su polovinu (pet) sačinjavali plebejci, doneli propise koji su posle svrgavanja sa vlasti decemvira izloženi na forumu, na dvanaest bronzanih tablica.[5]

Napomenuli smo da bronzane ploče (natpisi) nisu preživeli Rimsku imperiju ali sačuvano je dosta izvora, na osnovu kojih se može utvrditi njihova verodostojnost. Verovatno najistaknutije mesto, među stvaraocima koji su pokušali rekonstruisati tekst Zakona XII tablica, pripada R. Schoellu (*Legis duadecim tabularum reliquial*, 1866) od koga su mnogi autori preuzeli tekst.[6] Smatra se da je pravi prevod Zakona XII tablica za pravno područje bivše Jugoslavije uradio Ivo Puhan u delu „Kurs latinskog jezika“(Beograd, 1948), a odatle ga je doslovno preuzeo Stojan Jasić u delu:„Zakoni starog i srednjeg vijeka“, (Beograd, 1968).

Proučavanjem teksta pomenutog zakona uočavaju se neke dileme, kao npr. da li su odredbe u okviru jedne tablice numerisane ili nisu, kao i jesu li brojevi oznaka članova iz određenog poglavlja ili nisu, kao što je u drugoj tablici Zakona XII tablica (II tabula XII lep(is)), možda je omaškom ispušten broj X ali smatramo da time ne treba šire da se bavimo u ovom radu. Naime, prihvatićemo široku primenu i izučavanje tablica koje se svode na *leges* zato što je to uobičajeno.

Mora se napomenuti da je kod napred pomenutih autora tekst Zakona XII tablica imao zakonske odredbe (npr. *si in jus vocat*, itd.), a negde ima izgled prepričavanja zakona (npr. *lede XII tabularum catum est*...).[7]

---

[3] Janbert, L’enseignement actuel du droitromain en France, Revie intern. Des droit de L’Antiquite, 1964, XI, str.374: cit.prema: Danilović, J., (1987). Tekstovi iz Rimskog prava, Beograd, str. 27.

[4] Puhan, I., op. cit., str. 24.

[5] Danilović, J., Stanojević, O., (1981). Tekstovi Rimskog prava, Beograd, str. 12.

[6] Girad, (1924). Droit romain,VII izdanje, Pariz, str. 6.

[7] Ibid.

Inače, zakon je donet 451 i 450 g. p.n.e. i čini kodifikaciju običajnog prava *gensa* i plemena koji su osnovali Rimsku državu.

Zakon XII tablica čini osnovu *Ius civile*-a.

Dajući prikaz Zakona XII tablica napominjemo:

- Zakon je nastao na osnovu kućne privrede,
- kroz odredbe o nasleđivanju i neke druge odredbe (koje ćemo kasnije prezentovati), može se odrediti sa velikom pouzdanošću mentalitet tog naroda odnosno društvenih odnosa,
- postoji malo odredbi koje regulišu razmenu roba,
- uočavaju se teške sankcije prema dužnicima, a naročito prema nesavesnim dužnicima (smrt, ropstvo...),
- naročito je naglašena zakonitost postupka kroz strogi formalizam u postupku,
- uočavaju se značaj običajnog prava, naročito kroz odredbe koje ukazuju na vezanost za religiju,
- najviše odredbi zakona uređuju sudski postupak i sankcije za delikte,
- u zakonu su sadržane odredbe o porodičnim odnosima, naslednom pravu (ustanovljava se pravo na sastavljanje testamenta), a manje o obligacionim odnosima,
- svojinski odnosi su značajno uređeni ovim zakonom i
- pomenuti Zakon sadrži i odredbe koje se odnose na javno pravo i religiju.

Zakon XII tablica bio je osnov rimskog prava i kasnijim utvrđivanjem i kodifikacijom rimskog prava, pomenuti zakon je ostao kao značajni izvorni propis koji su učeni pravnici znali napamet i koristeći i citirajući odredbe tog zakona pokazivali su svoju stručnost.

Ponovo napominjemo da originalni tekst zakona XII tablica nije sačuvan ali se sa velikom pouzdanošću (ranije smo to više pojasnili), može utvrditi njihova autentičnost i najpoznatiji teoretičari saglasni su oko toga.

Opredeljući se za prihvatanje stanovišta *ne leges* vezano za deobu tablica pomogle su nam i Gajeve institucije, tj. prvi sačuvan udžbenik prava u istoriji. Gajev užbenik je korišćen kao osnov udžbenika Justinijanove institucije, koju čini deo Justinijanove kodifikacije.

Naime, Justinijan je formirao posebnu komisiju za izradu Kodifikacije prava i pisanje institucije (u formi udžbenika), u sastavu:[8] Tribonijan, pred-

[8] Stanojević, O., (1976). Gaius noster (prilog istoriji rimske pravne nauke), Beograd, Institut za pravnu istoriju i centar za dokumentaciju i publikaciju Pravnog fakulteta, str. 9.

sednik pravnog saveta, Teofil, prof. iz Konstantinopolja, Dorotej, prof. iz Bejruta. Pomenuta komisija je priznala da je kod sačinjavanja „Justinijanove kodifikacije“, u najvećoj meri korišćen Gajev udžbenik.

Gajeve institucije su podeljene u četiri knjige i to je prvi put u istoriji da je pravo izloženo po šemi. To je tzv. sistem triparticije, po kome se kako sam Gaj kaže: „sve pravo kojim se služimo odnosi se ili na lice ili na stvari ili na tužbe (*omne ius quod utimur vel ad hersonas pertinet vel adres vel ad actiones*).”[9]

O piscu ovog udžbenika malo se zna, a verovatno je bio profesor prava, bez prava da daje zvanična mišljenja (*ius publice resporedni*).[10] Gaj je živeo između 110-182 g. n.e., a institucije su nastale oko 161 god. verovatno kao skice sa predavanja ili zabeleške („skripte“) sa predavanja. Za vreme njegovog života nisu sačuvani podaci o njegovom priznanju kao stručnog autoriteta, jer je poznat samo jedan njegov citat.[11]

Tek tri veka kasnije zakon o citiranju ubraja Gaja u „Senat mrtvih“, tako da on postaje najveći autoritet uz Pomponija, Ulpijana, Paula i Modestina.[12] Kasnije Gaj dobija još veća priznanja, jer u vreme Justinijana po broju korišćenih fragmenata za Digeste, postaje jedan od nekoliko najcitiranijih stručnih autoriteta.

Rukopis Gajevih institucija otkriven je 1816. god.[13] kaptolskoj biblioteci, u Veroni, kada je uz neki religiski spis pronađen Gajev udžbenik. Ovaj značajni pravni udžbenik i može se reći slobodnim jezikom, pravni spomenik, preveden je na srpski jezik.[14]

Zakon XII tablica u tabuli V, pf3, uređuje:

- „Kako (paterfamilijas) odredi o svojoj imovini i o tutorstvu, neka to bude zakon. Ako neko umre bez testamenta i nema svog naslednika (*suus heres*), neka najbliži agnat dobije zaostavštinu. Ako nema agnata, neka zaostavštinu dobije gentil.“
- Istom tablicom pod 6, utvrdjeno je: „Kojima testamentom nije određen tutor, prema zakonu XII tablica, agnati će biti tutori“.
- Tablicom V propisano je: „7a. Ako je neko lud, agnati i gentili neka upravljaju njm i njegovom imovinom.

[9] Ibid., str. 14.
[10] Danilović, J., Stanojević, O., (1987). Tekstovi iz Rimskog prava, Beograd, str. 45.
[11] Ibid.
[12] Ibid.
[13] Ibid.
[14] Stanojević, O., (1987). Gajeve institucije, Beograd, Nolit.

- 7b. Zakon XII t. zabranjuje rasipnicima da upravljaju svojom imovinom.
- 7c. Zakon XII t. naređuje da rasipnici, kojima je zabranjeno rukovanje imovinom, budu pod starateljstvom agnata.“
- Istom tablicom „8a. Zaostavština oslobođenika – rimskog građanina po Zakonu XII tablica pripada patronu.
- 8b. Onoj porodici iz koje je oslobođen i pripada njegova imovina.”

Interesantno je citirati i odredbu pod 9 „Potraživanja se prema Zakonu XII tablica dele na naslednike srazmerno naslednim delovima. Dugovi koji terete zaostavštinu po Zakonu XII t. dele se na naslednike srazmerno njihovim naslednim delovima“ koji reguliše teret zaostavštine.”

Slobodnijim tumačenjem predhodno citiranih zakonskih tekstova, može se reći, da su prema zakonu XII tablica postojala tri zakonska nasledna reda: *sui heredes, adgantus proximus, gentiles.*

Takođe se iz pomenutog teksta, uočava sloboda raspolaganja imovinom od strane ostavioca, posle smrti.

Paterfamilijas – starešina porodice imao je potpunu slobodu raspolaganja imovinom posle smrti, putem testamenta. Ukoliko testament nije sačinjen a ostavilac nema naslednike (*suus heres*), onda se shodno Zakonu XII tablica, imovina ostavioca raspodeljuje na sledeće načine:

1. *sui herdes* – znači da najbliži agnat (potomak-srodnik) dobija zaostavštinu, a ako nema ni agnata, onda zaostavštinu nasleđuje gentil. Po pravilu ostavioca, shodno zakonu, naslednici su lica koja se nalaze pod vlašću porodičnog starešine (sinovi, rođeni ili usvojeni, a pod određenim uslovima i kćeri). Znači, nasleđe pripada naslednicima koji nisu emancipovani, jer u slučaju raskidanja imovinske zajednice, raskidaju se agnatske veze sa biološkom – prirodnom porodicom. Unuci mogu naslediti imovinu ostavioca, po pravu predstavljanja, samo ako je otac preminuo ili emancipovan. Pomenuto pravo predstavljanja (reprezentacije) podrazumeva ostvarivanje prava umesto pretka, u obimu koliko bi njegovom pravnom predhodniku pripadalo, da je živ. Sama reč, *sui heredes* podrazumeva „svoji naslednici.[15] To znači da su *sui heredes* deca koja se u momentu smrti ostavioca nalaze pod njegovom *patria potestas* („vlašću tj. svi ostaviočevi direktni potomci (rođeni ili usvojeni). Unuk, unuka i praunuci ubrajaju se u *sui heredes*, ako je lice od koga potiču prestalo da budu pod

[15] Ibid., str. 75.

vlašću roditelja (usled smrti ili emancipacije). Tako da sin u momentu smrti *dekujusa* (ostavioca), ako je bio pod njegovom vlašću, unuk od tog sina ne može biti *suus heres*. Ovo pravilo važi i za ostale stepene srodstva, tj. primenjuje se i na druge stepene potomaka. Supruga *dekujusa* koja se nalazi pod *manusom* (supružnička vlast), njegov je *suus heres*, jer ima u pravu položaj kćeri, a takođe i snaha koja je bila pod *manusom* sina ima položaj unuke, itd. Navedeni primeri za snahe važe u slučaju da je sin u momentu smrti *dekujusa* bio pod njegovom *patria potestas*, itd. Položaj *sui heredes* imaju i nerođena deca posmrčad, koja bi da su rođena za života roditelja bila pod njegovom vlašću. Ovo je najbolji primer očuvanja interesa nerođenog deteta („smatra se kao da je rođeno"), što i savremeno pravo koristi. Takođe je savremeno pravo preuzelo i nasleđivanje po liniji tako da naslednici iz trećeg naslednog reda nasleđuju pripadajući naslední deo svog pretka iz drugog naslednog reda.

2. *Adgantus proximus* – predstavlja najbližeg srodnika iz drugog naslednog reda. To podrazumeva nasleđivanje od strane brata (i sestre) koji su i sa njim živeli u zajedničkom domaćinstvu. Ukoliko je bilo više takvih srodnika, oni dele imovinu srazmerno („po glavi"), bez primene prava predstavljanja (reprezentacije). Agnatima se nazivaju srodnici koje priznaje *ius civile*, a to je srodstvo koje vezuje lica po muškoj liniji. Braća od istog oca su agnati (istokrvni – *consanguinei*).[16] Stric je agnat bratancu i obrnuto, a istim metodom može se ići u dalje stepene agnatskog srodstva. Shodno Zakonu XII tablica, za naslednika se poziva agnat iz najbližeg stepena srodstva, tj. ako je dekujus umro bez testamenta. U slučaju da agnat kao naslednik ne prihvati nasleđe ili umre, naslednici ne mogu kao sukcesori dobiti nasledstvo.[17]
3. *Gentilus* – čine predstavnici roda iz trećeg naslednog reda, a to su po pravilu oni koji nose zajedničko ime roda.[18] Teško je objasniti napred navedenu pravnu situaciju, kada više srodnika (može biti više desetina), deli zaostavštinu. Verovatno su se u takvim situacijama primenjivala običajna pravila, a praktično retke su situacije kada

[16] Ibid. str. 75.

[17] Napomena: deo Gajevih institucija koji obrađuje ovo pitanje nije se mogao dešifrovati jer je uništen, pa ne možemo preneti šta se dešava sa imovinom, u tom slučaju.

[18] Napomena: i u ovom slučaju, kao i kod predhodne fusnote stoji isto obražloženje, tj. nedostaje 17 redova.

su ti rođaci mogli postati naslednici, imajući u vidu naslednike iz predhodna dva nasledna reda.

Sa ove vremenske distance (skoro 2000 godina), moramo odati priznanje tim tvorcima prava, koji propisaše pravne norme o nasleđivanju koje i danas važe kao pravna pravila u većini zemalja.

Zbog pomenutih zakonskih određenja (Zakon XII tablica), može se konstatovati da je to pravo bilo vrlo strogo, što se vidi iz sledećeg:

- emancipovana deca, nemaju prava nasleđivanja roditelja, jer su prestala da budu *sui heredes*,
- deca koja nisu pod vlašću oca, a dato im je pravo rimskog građanina, ali imperatorovom naredbom nisu podvrgnuti vlašću svoga *pater familijasa*, ne mogu biti njegovi naslednici,
- ako agnat pretrpi *capitis deminuto*, gubljenjem statusa gubi svojstvo agnata i prava na zaostavštinu,
- ako se najbliži agnat ne prihvati nasledstva, onda sledeći agnat neće biti naslednik,
- žene koje nisu *consanguinae* (potiču od istog oca), nisu mogle biti naslednici,
- isključeni su bili krvni srodnici, po ženskoj liniji, a samo žena pod *manusom* muža imala je položaj kćeri, pa je sa svojom decom ustanovljavala odnos sestre.

Pomenuti primeri ukazuju da je takva zakonska regulativa stvarala mnoge probleme zbog čega je probleme iz oblasti nasleđivanja razrešio tkz. pretorov edikt, o kojem na ovom mestu nećemo posebno obrazlagati, jer nije predmet našeg rada.

Smatramo da smo sa ovim završili prikaz intestanskog (zakonskog) nasleđivanja, shodno Zakonu XII tablica ali ćemo ukazati na njihovo usklađivanje sa razvojem društvenih odnosa, tj. prilagođavanje pravnih normi potrebama života iz oblasti nasleđivanja. Naime, teoretičari prava tog vremena shvatili su pojam prirodnih (opštenarodno pravo – *ius gentium*) i civilnih prava, koje neki narod za sebe stvara (*ius civile*).

Građanski postupak u rimskom pravu

Ono što karakteriše narode i državne tvorevine tog vremena (otprilike pet vekova pre i posle nove ere), pa i Rimljane je samopomoć kao zaštita svojih interesa.

Slobodno se može zaključiti da je postojala evolucija samopomoći, od krvne osveta do arbritraže.

Rimska država je postepeno preuzimala građansko pravosuđe u svoje ruke, a potiskivala samopomoć.

U citiranom zakonskom tekstu, Zakonu XII tablica, postupajući po tužbi (*legis actio*), državni organ (*pretor* – sudija), imao je samo ulogu da vodi računa o zakonitosti postupka, tj. da li su stranke preduzele sve mere predviđene zakonom – propisom.[19]

Na stranci (tužiocu) koja je pokrenula spor, bila je obaveza da obezbedi prisustvo druge strane (tuženog), milom ili silom kao i da obezbedi dokaze makar i simbolično. Pred pretorom je vršena doslovna rekonstrukcija (rekapitulacija) spornog događaja.

Stranke su vršile međusobnu opkladu oko ishoda spora a stanka koja je pobedila u sporu dobijala je opkadu. Kroz ugovor između stranaka (*litis constetatio*), pred sudijom i svedocima završavao se prvostepeni postupak (*in iure*). Trećeg dana (po okončanju prvostepenog postupka) stranke su se sastajale pred izabranim sudijom zbog presuđenja (*apio iudicem*). Saslušavši stanke izabrani sudija je presuđivao čija je opklada bila opravdana, a time se posredno određivalo, čija je sporna stvar.

Kasnije (250. g. p.n.e.) uveden je još jedan legislativni postupak, u slučaju potraživanja novca ili stvari. U tom postupku nije bilo opklade kao ni stroge forme u postupku potraživanja, već je isto moglo biti ostvareno – utuženo, na bazi *Bona fides* – poštenja.

U postojanju spornog odnosa, kroz žalbu, pretor je određivao stankama da za 30 dana izaberu sudiju koji će spor presuditi, odnosno naložiti vraćanje stvari – novca.

Izvršenje presude ostvarivalo se kroz dva legisakciona postupka: 1.a. *per manus iniectionem* i *od.per pignoris capionem*.

U prvom slučaju, poverilac je dovodio dužnika pred magistrat sa tvrdnjom i stavljenom rukom na njega da činidbu – dug nije izvršio. Sa tim činom dužnik je gubio parničnu sposobnost, pa je samo neko treće lice moglo na

[19] Jocić, L., (1996). Rimsko pravo, Niš, str. 17.

sebe preuzeti dužnikovu obavezu.[20] Ako se ne bi našlo treće lice poverilac je dužnika vodio u kućni pritvor i za 60 dana morao ga je voditi tri puta na pijacu kako bi se neko našao ko bi za njega platio dug. Ako se ne bi našla osoba koja bi platila za dužnika, poverilac je sa njim mogao raspolagati (ubiti, prodati u roblje ili zadržati da radi dok dug ne otplati).

U drugom slučaju, vojnik za svoju platu, prodavac žrtvene životinje i zakupac poreza, mogli su za naplatu svojih potraživanja postupkom 1.a.*per pignoris capionem*, uzeti u zalog neku dužnikovu stvar.

Pomenuti legisacioni postupak iz Zakona XII tablica ukinut je za vreme Avgusta ali je od polovine II v.n.e. primenjivan novi formularni postupak. Naziv formularni potiče od uloge formule u tom postupku. Suština ovog postupka ogledala se u tome što je pretor objavljivao određene formule (šablone) i tužilac je na toj formuli konstruisao tužbeni zahtev. Stranke su u ovom postupku imale mogućnost da kroz raspravno načelo – slobodno iznose dokaze i argumente za svoje tvrdnje. Presudu je donosio sudija u postupku *apud iudicem* na osnovu dokaza koje su stranke podnele, a na osnovu naredbe (formule) pretora.

Izvršni postupak, bio je odvojen i poverilac dužnika nije mogao prodati ili zadržati u dužničko ropstvo, već se moglo naplatiti iz dužnikove imovine, prodajom u postupku *vendito Bonorum*.

Počevši od Avgusta pa do Justinijana Rimsko građansko pravo se razvijalo od formalnog do izuzetnog postupka, tkz. *extraordnim.*[21] Od dvofaznog postupka, nastaje pravo i postupak koji se vodi pred jednim državnim organom, koji donosi presudu kroz prethodno obezbeđenje prisustva stranaka kao i službeno izvršenje presude. Propisima je uređen celokupni dokazni postupak, tako da je isključena samovolja sudija, tj. slobodna ocena dokaza. Za sve presude bilo je obezbeđeno pravno sredstvo žalbe višem organu.

Zaključna razmatranja

Zakonodastvo „Rimskog carstva", slobodno se može reći da predstavlja osnov državno-pravnog uređenja čitave Evrope, a svoj uticaj ostvarilo je i na pravo država sa drugih kontinenata.

Teško je naći pravni fakultet u svetu na kojem se ne izučavaju osnove rimskog prava, kao i Zakon XII tablica (koji predstavlja osnov *ius civile*-a.

[20] Šarkic, S., (2017). Osnovi Rimskog prava, Beograd, str. 34.
[21] Curzon L. B., (1996). Roman Law, London, str. 13.

Rimsko pravo, sa svojom osnovom Zakonom XII tablica „preživeo je“ vreme svog važenja.

Smatramo da u pravnoj istoriji ne postoji ni jedan propis koji se izučavao danas kao Zakon XII tablica, pa je samim tim i neraskidivi deo savremene pravne nauke.

Rimski vladari, a i građani Rima, nisu kao mnogi državnici (kraljevi, carevi i sl.), a i crkveni velikodostojnici, smatrali da je zakon dar od boga i da ga ne treba menjati. Oni su zakonodastvo prilagođavali potrebama društva i kroz zakonske propise nisu sprečavali društveni progres – razvitak, već su pravne norme održavale društvene potrebe.

Zakon XII tablica odražava i stukturu društva Rimske imerije, jer su u stvaranju teksta zakona učestvovali i plebejci, što znači da je i u to vreme postojala klasna borba, samim tim i da kroz šira izučavanja sagledamo kulturu i društvene odnose kroz šest vekova trajanja ovog propisa, koji je samo formalno prestao da važi u vreme Avgusta. Napominjemo, Zakon XII tablica bio je osnov *ius civilea*-a i njegove odredbe su samo prilagođene novonastalim društvenim odnosima.

Kovacevic Danijela, LLD
Assistant professor, The Faculty of Law for Commerce and Judiciary, The University of Business Academy in Novi Sad

INTESTATE HEIR LAW ACCORDING TO THE LAW OF THE TWELVE TABLES

A b s t r a c t

The text of the Law of Twelve Tables was passed in 451 and 450 BC. It was displayed in the Forum, but the original bronze plates were not preserved through the Roman history. Based on the number of quotes made by many authors, their full content can be established with great certainty. Concerning claims being made about their authenticity, it should be taken

into consideration that jurists had to know them by heart and later lawyers built their legal authority on those quotes. The Law of Twelve Tables represents a basis of ius civile. The Romans had a great respect for the Law of Twelve Tables through the history and they stated that those regulations could not be abolished by any law, so they practically adapted legislation to new social relations while respecting the traditions connected to the Law of Twelve Tables.

Keywords: *The Law of the Twelve Tables, common law, The Institutes of Gaius, suus heres, sui heredes, odgantus praximus.*

Literatura

1. Girad, (1924). Droit romain, VII izdanje, Pariz
2. Danilović, J., (1987). Tekstovi iz Rimskog prava, Beograd
3. Danilović, J., Stanojević, O., (1981). Tekstovi Rimskog prava, Beograd
4. Danilović, J., Stanojević, O., (1987). Tekstovi iz Rimskog prava, Beograd
5. Janbert (1964). L'enseignement actuel du droitromain en France, Revie intern. Des droit de L'Antiquite
6. Jocić, L., (1996). Rimsko pravo, Niš
7. Maksimović S., Despotović D. (2017). Ugovor o kupoprodaji u rimskom pravu, *Pravo - teorija i praksa* 34 (7-9), str. 62-71
8. Puhan, I., (1948). Osnovi Rimskog prava, Beograd
9. Stanojević, O., (1976). Gaius naster – prilog istorija pravne nauke, Beograd
10. Stanojević, O., (1987). Gajeve institucije, Beograd, Nolit
11. Stojčević D., Romac A., (1980). *Dicta et regulae iuris* – Latinska pravna pravila, izreke i definicije sa prevodom i objašnjenjima, Beograd, Savremena administracija
12. Curzon L. B., (1996). Roman Law, London
13. Šarkić S., (2017). Osnovi Rimskog prava, Beograd